

Book Review

การจัดการเรียนรู้ฐานมโนทัศน์: การสร้างหลักสูตรที่ลึกซึ้งและซับซ้อน

Concept-based Instruction: Building Curriculum with Depth and Complexity

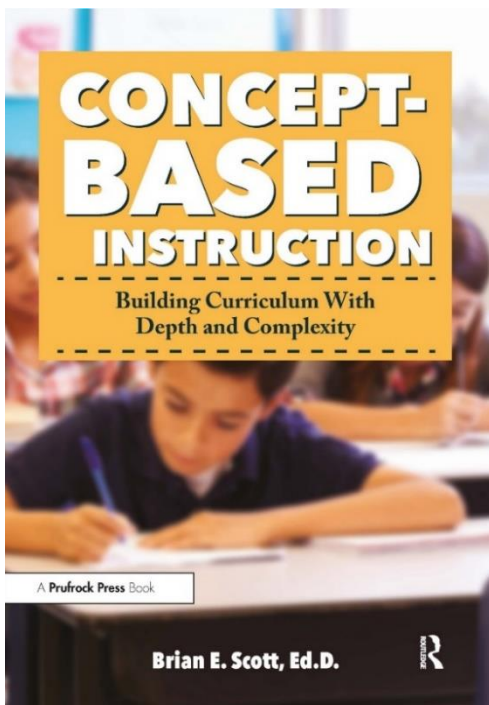
พงศธร มหาวิจิตร

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Pongsatorn Mahavijit

Division of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University

Received: March 21, 2023 / Revised: April 7, 2023/ Accepted April 25, 2023

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “การออกแบบการเรียนรู้” ผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่อาจมองภาพเพียงแค่การจัด “กิจกรรมการเรียนการสอน” ตามเนื้อหาที่ระบุไว้ในแบบเรียนรายวิชาของตนเอง ทั้งที่จริงแล้วในการออกแบบการเรียนรู้ สิ่งที่คุณสอนควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือ “เป้าหมายของการเรียนรู้” ว่าเราต้องการให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไรจากความรู้เหล่านั้น และคงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การที่ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ที่มีบริบทและอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ศาสตร์ต่าง ๆ

หนังสือเล่มนี้นำเสนอมุมมองในการออกแบบการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอน โดยไม่แยกองค์ความรู้แต่ละศาสตร์ออกจากกันเป็นส่วน ๆ แต่ใช้มโนทัศน์ (concept) เป็นตัวเชื่อมโยงสาระของแต่ละรายวิชาเข้าด้วยกันผ่านการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เน้นการวางกรอบความคิดเพื่อกำหนดหน่วยมโนทัศน์ที่บูรณาการข้ามกลุ่มสาระ ให้ความสมบูรณ์และลุ่มลึก ทั้งเนื้อหาทักษะ และความรู้ความเข้าใจ จากประสบการณ์ของผู้เขียน คือ

Brian E. Scott ซึ่งเคยสอนระดับประถมศึกษาในหลากหลายวิชามาก่อนที่จะผันตัวมาเป็นนักวิชาการด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ผู้เขียนแบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 5 บท โดยลำดับความคิดเป็นขั้นตอน ดังนี้

Chapter 1 Concept-Based Unit Design: Leading Instructional Philosophies ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดที่เป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาหน่วยมโนทัศน์ที่มีคุณภาพ ได้แก่ Concept-based curriculum (Erickson, 2017) Essential Questions and Enduring Understandings (Wiggins & McTighe, 2005) Bloom’s Taxonomy (Anderson

& Krathwohl, 2001) และ Depth of Knowledge (DOK) System (Webb, 1999) รวมทั้งการใช้ตาราง Curriculum Mapping ในการผสานระดับการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย 6 ชั้นของ Bloom เข้ากับระดับความลุ่มลึกในเนื้อหา 4 ชั้นของ Webb เพื่อให้ผู้ออกแบบหน่วยมองเห็นภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในมิติของระดับความสามารถและระดับความลุ่มลึกในเนื้อหา ก่อนที่จะนำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของหน่วยมโนทัศน์ต่อไป

Chapter 2 Mapping the Cross-Curricular Year นำเสนอตัวอย่างกระบวนการการวิเคราะห์ตีความมาตรฐานหลักสูตรและตัวชี้วัดแกนกลางของรัฐ (Common Core State Standards) ในกลุ่มสาระหลักของ Grade 5 ได้แก่ Language Arts, Social Studies, Science และ Mathematics รวมถึงจุดเน้นต่างๆ ที่กำหนดโดยหน่วยงานระดับพื้นที่ เพื่อหามโนทัศน์หลักสำหรับใช้เป็นแกนเชื่อมข้ามกลุ่มสาระ (crosscutting concept) โดยผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ออกมาเป็น 4 มโนทัศน์หลัก ประกอบด้วย Matter and Energy in Organisms and Ecosystems, Structure and Properties of Matter, Earth's Systems และ Space Systems: Stars and the Solar System ซึ่งแต่ละมโนทัศน์นี้สามารถจะเชื่อมโยงเข้ากับมาตรฐานและตัวชี้วัดของกลุ่มสาระต่างๆ ได้อย่างกลมกลืนและมีความหมาย

Chapter 3 Creating Rich Learning Experiences, Transfers, and Applications นำเสนอตัวอย่างการกำหนดประเด็นเรื่อง (theme) ที่สอดคล้องกับแต่ละมโนทัศน์ที่วิเคราะห์ได้ไว้ก่อนหน้านี้ สำหรับนำไปพัฒนาเป็นหน่วยมโนทัศน์ (Concept-based Unit) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่า ตาราง Curriculum Mapping และหน่วยการเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการนำหลักสูตรไปใช้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องกับบริบท

Chapter 4 Deepen and Focus: Essential Questions and Enduring Understandings นำเสนอแนวคิดในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้ลุ่มลึกและมีจุดเน้น โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามสำคัญ (Essential Questions) และระบุความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understandings) ของหน่วยนั้นๆ ตามแนวทางของ Wiggins & McTighe (2005) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ระบุผลลัพธ์ที่ต้องการ (เป้าหมาย มาตรฐานความรู้ และ ความคาดหวังของหลักสูตร) 2) กำหนดร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ที่ยอมรับได้ (ผลการปฏิบัติงาน ชิ้นงาน ผลการทดสอบ) และ 3) วางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (มโนทัศน์ ความรู้ หลักการ กระบวนการ ยุทธวิธี การลำดับเนื้อหา และวิธีสอน) พร้อมกับยกตัวอย่างการกำหนดความเข้าใจที่คงทนและร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้มาเป็นแนวทางด้วย

Chapter 5 Putting It All Together: A Sample Unit เป็นการนำข้อมูลที่ได้อธิบายที่เชื่อมโยงมาตั้งแต่ Chapter 2, Chapter 3 และ Chapter 4 มาผนวกรวมเข้าด้วยกัน โดยนำเสนอตัวอย่างหน่วยมโนทัศน์ในรูปแบบแผนการสอนระยะยาว องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย Concept theme ชื่อหน่วยการเรียนรู้ คำถามสำคัญ ความเข้าใจที่คงทน หัวข้อเนื้อหาและมาตรฐานตัวชี้วัดของกลุ่มสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการเรียนรู้และร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้

Appendix 9
Integrated Unit Planner Template

Concept Theme:	Unit Name:		Dates:		
Essential Questions (3-5): 1. 2. 3. 4. 5.			Enduring Understandings: 1. 2. 3. 4. 5.		
Week of	Social Studies	Science	Literacy	Writing	Mathematics

หนังสือเล่มนี้เน้นการใช้ตาราง Curriculum Mapping ในการแสดงเส้นทางการเชื่อมโยง (alignment) จากมาตรฐานและตัวชี้วัดแกนกลาง สู่การกำหนดมโนทัศน์หลัก ประเด็นเรื่อง และหน่วยการเรียนรู้ ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนลำดับความคิดเป็นขั้นเป็นตอน และนำเสนอตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบผู้ปฏิบัติจริง มากกว่าที่จะนำเสนอเป็นหลักการเชิงทฤษฎี หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้อ่านที่เป็นนักปฏิบัติหรือผู้สอนที่เป็นนักออกแบบการเรียนรู้สามารถใช้เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสร้างสรรค์บทเรียนที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และมีความหมายต่อผู้เรียน

Reference

Scott, B. E. (2021). *Concept-based Instruction: Building Curriculum with Depth and Complexity*. (2nd ed.). New York: Routledge.